

Rapport

Datum: 31 augustus 2007
Rapportnummer: 2007/183

Klacht

Verzoekster klaagt over het optreden van het regionale politiekorps Kennemerland in verband met haar aanhoudingen op 10 maart en 31 december 2003.

Voor wat betreft de eerste aanhouding klaagt zij er met name over dat de politie haar heeft uitgescholden, pepperspray heeft gebruikt, haar heeft geboeid en haar geen water en voedsel heeft verstrekt toen zij in de cel zat.

Voor wat betreft de tweede aanhouding klaagt zij er met name over dat zij een aantal malen met geweld in een cel is gegooid; in het cellencomplex te Haarlem zelfs geheel naakt, waarna zij veertig uur in die (isoleer)cel heeft moeten verblijven.

Beoordeling

A. Ten aanzien van het politieoptreden op 10 maart 2003

Algemeen

1. Op 10 maart 2003 kwam bij het regionale politiekorps Kennemerland (hierna ook: de politie) om 00.05 uur een melding binnen dat iemand telefonisch werd bedreigd. De politie begaf zich naar de melder. Deze verklaarde dat degene die hem had bedreigd (verzoekster) hem vertelde dat zij hem of zijn vrouw zou doodschieten en dat zij twee geladen revolvers had. Hij had de bedreiging eerst niet serieus genomen totdat de vrouw vertelde dat zij de woning rond de kerstdagen had geschaduwd en zij zeer gedetailleerd kon omschrijven wat zich allemaal had afgespeeld in (de directe omgeving van) de woning. Na overleg met de hulpofficier van justitie werd besloten verzoekster aan te houden in haar woning, gezien de bedreiging en de mogelijkheid van aanwezigheid van een vuurwapen. De hulpofficier van justitie gaf hiertoe een machtiging tot binnentreden in een woning af aan - onder meer - politieambtenaar M., waarbij werd bepaald dat ook tussen middernacht en 06.00 uur 's ochtends kon worden binnentreden.

2. De politie arriveerde omstreeks 02.20 uur bij verzoeksters woning en hield verzoekster aan om 02.45 uur. Omstreeks 03.00 uur werd zij ingesloten. Om 14.00 uur is zij in verzekering gesteld. Op 11 maart werd zij om 06.00 uur voor gedwongen opname overgebracht naar een psychiatrisch ziekenhuis.

3. Het Hof te Amsterdam heeft verzoekster voor de bedreiging in kwestie in hoger beroep veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van één maand.

I. Ten aanzien van het uitschelden

Bevindingen

1. Volgens verzoekster is zij uitgescholden door de politie, waarbij woorden als "teringwif" dan wel "stinkwif" zouden zijn gevallen en zij voor "zwaar gestoord" zou zijn uitgemaakt.

2. De korpsbeheerder acht de klacht niet gegrond aangezien tijdens het onderzoek van de politiekachtencommissie niet was gebleken dat er was gescholden.

3. Tijdens het onderzoek van de politiekachtencommissie verklaarde politieambtenaar M. (die betrokken was bij de aanhouding en insluiting van verzoekster) onder meer dat verzoekster niet door hem of zijn collega's was uitgescholden.

Beoordeling

4. Uit het onderzoek is gebleken dat de lezingen met betrekking tot het uitschelden uiteenlopen. Niet is gebleken van feiten of omstandigheden op grond waarvan aan de ene lezing meer betekenis moet worden toegekend dan aan de andere, zodat de Nationale ombudsman zich moet onthouden van een oordeel over dit klachtonderdeel.

II. Ten aanzien van het gebruik van pepperspray

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt er verder over dat de politie bij haar aanhouding pepperspray heeft gebruikt. In dit kader stelt zij het volgende. Ze was die avond goed dronken geworden en ze was thuis in slaap gevallen. Na een paar uur werd ze wakker doordat ze geluid hoorde bij haar voordeur. Daar zag ze veel politieambtenaren staan. De politie wilde dat ze de voordeur opende om even met haar te kunnen praten. Verzoekster vroeg om een aanhoudingsbevel, maar dit hadden ze niet. De politie wilde alleen maar even met haar praten. Haar conclusie was derhalve dat ze niet open hoefde te doen. Ze ging op de mat zitten en zei dat de politieambtenaren maar om 10.00 uur terug moesten komen. Opeens deden ze echter de brievenbus open en spotten pepperspray in haar ogen, aldus verzoekster.

2. De korpsbeheerder vindt de klacht niet gegrond. De melding die ten grondslag lag aan de aanhouding was dusdanig dat de pepperspray volgens de korpsbeheerder als rechtmatig geweldsmiddel was ingezet. Conform de ambtsinstructie was de inzet ook beoordeeld door de leidinggevende.

3. Uit de ter zake opgemaakte processen-verbaal van 11 maart 2003 komt het volgende naar voren. Politieambtenaar W. bevond zich met een aantal collega's omstreeks 02.20 uur bij het huis van verzoekster, waar hij diverse malen had aangebeld en op de ruiten had geklopt. Verzoekster deed daarop de lichten aan, waarna W. haar via de ruit in de voordeur aansprak en aangaf dat hij van de politie was. Hij probeerde diverse malen om haar de voordeur te laten openen, maar verzoekster ging hier niet op in.

"Ik ben vervolgens verder gedaan met het gesprek. Het gesprek verliep in een richting waar ik een redelijke controle over had. (Verzoekster) trachtte elke keer het gesprek zo te wenden dat zij het slachtoffer was. Ook bedreigde (verzoekster) de aanwezige collega's. De bedreigingen die werden geuit door haar hadden elke keer betrekking op het gebruik van een vuurwapen. (Verzoekster) sprak telkens over als jullie binnen komen dan boem. (...) Je weet wel, een kogel uit een loop en dan (terwijl zij naar haar voorhoofd wees) zo'n leuk klein gaatje! Tijdens het lopende gesprek kwam ook ter sprake dat ik geen zin had in een gewapend conflict dan wel een vuurgevecht. (Verzoekster) doelde telkens op een aanstaand vuurgevecht met de politie. (...) Ik heb aan deze bedreiging verder geen gevolg gegeven en ben verder gegaan om op een rustige wijze het pand te betreden. Tijdens het gesprek is (verzoekster) meerdere keren naar de woonkamer gegaan om onder andere een map met kopieën en printgegevens van haar internetpagina te halen en een telefoonboek. Op de momenten dat (verzoekster) uit de hal richting woonkamer liep ben ik elke keer achter een (...) muurtje gestapt. Op mijn heen en weer lopen reageerde (verzoekster) nogal lacherig en herhaalde zij haar voorgaande zin: ik doe niets zolang jullie buiten blijven, komen jullie binnen dan loopt het uit op een vuurgevecht. Terwijl ik in gesprek was met (verzoekster) heeft zij nog tweemaal een telefoongesprek gehad. (...) (Van het tweede telefoongesprek) heb ik wel opgevangen dat (verzoekster) het had over het even weghalen van X omdat in enkele minuten het "hier" in een vuurwapengevecht kon uitmonden."

Op een gegeven moment vroeg politieambtenaar M. aan W. of hij via de brievenbus verzoekster kon raken met pepperspray. Toen W. hierop bevestigend antwoordde, zei M. dat W. moest proberen verzoekster te raken, zodat daarna de deur geforceerd kon worden en ze kon worden aangehouden. Uiteindelijk spoot W. pepperspray door de brievenbus naar binnen en raakte verzoekster met een straal in het gezicht. Hij had de knop van de pepperspray ongeveer één seconde ingedrukt gehouden. Hierop had hij gewaarschuwd met een schreeuw "spray". Vervolgens gaf politieambtenaar M. een trap tegen de voordeur, waarna deze werd geforceerd met een ram.

4. In het "meldingsformulier geweldaanwending" staat dat verzoekster bij de aanhouding zeer verward en agressief was en dat zij zich intimiderend gedroeg tegenover de politie.

5. In het "meldingsformulier gericht gebruik pepperspray" staat dat voorafgaand aan het gebruik van de pepperspray niet is gewaarschuwd in verband met het verrassingseffect om veilig binnen te kunnen treden. Tevens staat hierin dat er bij verzoekster enigszins sprake was van verwardheid/gestoord gedrag respectievelijk agressiviteit en dat er overduidelijk sprake was van emotionaliteit/opgewondenheid. Door het gebruik van pepperspray kon zij veel makkelijker worden aangehouden.

Beoordeling

6. Behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen heeft een ieder recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam. Dit is neergelegd in artikel 11 Grondwet (zie Achtergrond, onder 2.). Ook in artikel 8 Europees verdrag voor de rechten van de mens (zie Achtergrond, onder 1.) is bepaald dat een inbreuk op ieders recht op respect voor zijn privéleven - waaronder mede wordt verstaan zijn lichamelijke integriteit - moet zijn voorzien bij wet. Het gebruik van geweld betekent een inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. Op grond van artikel 8, eerste lid Politiewet (zie Achtergrond, onder 3.) is een politieambtenaar in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening bevoegd geweld - waaronder het gebruik van pepperspray valt - te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt (het proportionaliteitsvereiste) en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt (het subsidiariteitsvereiste).

7. Uit de Nota van Toelichting op de wijziging van de ambtsinstructie volgt dat pepperspray pas mag worden toegepast als eerst de reguliere aanhoudings- en zelfverdedigingstechnieken zijn aangewend. Het is dus een uiterste middel dat slechts bij aanwijzingen van escalatie gebruikt mag worden (zie Achtergrond, onder 4.).

8. In dit geval was in zoverre sprake van een bijzondere omstandigheid dat de zojuist bedoelde aanhoudingstechnieken helemaal niet konden worden gebruikt, omdat er geen fysiek contact tussen de politie en verzoekster was. Alhoewel W. de zaak nog wel onder controle had in die zin dat hij het gesprek met verzoekster min of meer gaande kon houden, verkeerde de politie in zekere zin in een patstelling. Verzoekster werd verdacht van een ernstige bedreiging, terwijl er bovendien mogelijk sprake was van een vuurwapen. De politie vond die situatie kennelijk niet zo ernstig dat zij niet zelf de aanhouding wilde verrichten, maar anderzijds dreigde verzoekster ook tegenover de politie met gebruik van een vuurwapen. Naar het oordeel van de Nationale ombudsman heeft de politie middels het gesprek met verzoekster voldoende moeite gedaan om haar zonder geweld te kunnen aanhouden. Zij was hiervoor echter kennelijk niet ontvankelijk, terwijl zij bovendien dreigende taal begon te bezigen. Onder die omstandigheden kon de politie ervoor kiezen om het op zichzelf zware middel van pepperspray te gebruiken. Nu zij dit (vooral) vanwege het verrassingseffect deed, is het ook te billijken dat de politie ervoor gekozen heeft om niet eerst te waarschuwen.

Alles overziend heeft de politie verzoeksters recht op onaantastbaarheid van haar lichaam niet geschonden door het gebruik van pepperspray.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

III. Ten aanzien van het boeien

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt er ook over dat zij is geboeid.
2. De korpsbeheerder acht de klacht niet gegrond. Gezien de eerdere ervaringen met verzoekster werd zij geboeid vervoerd voor haar eigen veiligheid en die van de politieambtenaren.
3. In het proces-verbaal van aanhouding van 10 maart 2003 staat als reden van het gebruik van handboeien gemeld: "veiligheid/transport".

Beoordeling

4. Ook deze klacht moet worden beoordeeld aan de hand van het zojuist genoemde recht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam. Ten aanzien van personen aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen, is in artikel 15, vierde lid van de Grondwet meer in het algemeen bepaald dat zij kunnen worden beperkt in de uitoefening van hun grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt (zie Achtergrond, onder 2.). Artikel 22, Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar geeft een ambtenaar onder bepaalde voorwaarden de bevoegdheid een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd ten behoeve van het vervoer handboeien aan te leggen (zie Achtergrond, onder 4.).

De politieambtenaar moet van geval tot geval de afweging maken of de aanwezigheid van veiligheidsrisico's het toepassen van geweld naar redelijk inzicht rechtvaardigt en moet daarbij rekening houden met het gevaar op ontvluchting of het gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

5. Verzoekster was volgens de waarneming van de politie overduidelijk opgewonden en emotioneel, terwijl er tevens sprake was van (enigszins) verward/gestoord gedrag en agressiviteit (zie hiervóór, onder 1.4. en 1.5.). Iemand die dergelijk gedrag vertoont is tamelijk onvoorspelbaar. In die omstandigheden kon de politie besluiten om in verband met zowel de veiligheid van verzoekster als die van de politie zelf verzoekster te boeien voor het vervoer naar het politiebureau. Ook hierin ziet de Nationale ombudsman dan ook geen schending van verzoeksters recht op onaantastbaarheid van haar lichaam.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

IV. Ten aanzien van het niet verstrekken van water en voedsel

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt er verder over dat ze geen water en voedsel heeft gekregen in de cel. Volgens haar kreeg zij pas rond 23.00 uur - dus pas na zo'n 20 uur - een bekertje water van een medewerker van de crisisdienst. Vervolgens werd ze naar een psychiatrisch

ziekenhuis gebracht.

2. De korpsbeheerder achtte de klacht niet gegrond. Volgens het arrestantenlogboek had verzoekster zelf geweigerd om water en voedsel aan te nemen.

3. Volgens het arrestantenregister is aan verzoekster om 07.15 uur een ontbijt/thee gebracht evenals een lunch. Volgens dit register zou zij de middagkoffie of thee hebben geweigerd, evenals het diner. In het register is voorts opgenomen dat er zowel 's ochtends als 's avonds artsen (van GGD en RIAGG) bij verzoekster zijn geweest.

4. In het proces-verbaal van bevindingen, opgemaakt door Mu. op 10 maart 2003, staat onder meer het volgende. Op 10 maart 2003 werd verzoekster omstreeks 03.00 uur ingesloten. In de cel verscheurde verzoekster de aan haar verstrekte lakens en kussensloop en schraapte ze voedsel tussen de ramen weg. Aangezien zij zeer hard schreeuwde en met kracht tegen de celdeur trapte werd ze geboeid overgeplaatst naar een observatiecel. In deze cel brak verzoekster haar handboeien en vernielde daarmee het raam van de celdeur en de intercom. Vervolgens werd verzoekster wederom verplaatst naar een andere cel, die zij bevulde met urine en speeksel. Omstreeks 11.00 uur verzocht de dienstdoende piketarts om een psychiatrische arts van de crisisdienst van het Riagg. Omstreeks 12.30 uur verscheen deze psychiatrische arts, die verzoekster via het luikje van de deur te woord stond. Na een kort gesprek werd het luikje gesloten. Omstreeks 15.00 uur vernielde verzoekster haar matras. Daarop is de matras uit haar cel verwijderd.

5. Uit een mutatie, opgemaakt op 11 maart 2003, blijkt dat na contact met de crisisdienst werd besloten om verzoekster gedwongen op te nemen in een psychiatrisch ziekenhuis.

Beoordeling

6. Volgens verzoekster heeft de politie haar ongeveer 20 uur geen eten en drinken aangeboden. In het arrestantenregister is opgenomen dat verzoekster voedsel en/of drinken is verstrekt c.q. dat zij dit heeft geweigerd. De Nationale ombudsman hecht meer geloof aan hetgeen door de politie is weergegeven, nu hij gelet op verzoeksters gemoedstoestand niet onaannemelijk acht dat wat zich allemaal precies heeft afgespeeld haar niet meer geheel helder voor de geest staat en hij verder ook geen enkele reden heeft om te twijfelen aan hetgeen in het arrestantenlogboek is opgenomen. De klacht mist in zoverre feitelijke grondslag.

7. De Nationale ombudsman merkt over verzoeksters verblijf in de cel nog het volgende op.

Gebleken is dat verzoekster tijdens haar verblijf in de cel enige tijd geboeid is geweest, onder meer omdat zij zichzelf zou verwonden en vernielingen in de cel pleegde.

In een enkele jaren ná de gebeurtenissen in kwestie uitgebracht rapport (2005/082) heeft de Nationale ombudsman geoordeeld dat er geen wettelijke grondslag is voor het boeien van personen die in een cel verblijven (zie Achtergrond, onder 5.).

B. Ten aanzien van het politieoptreden op 31 december 2003

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt erover dat de politie haar slecht heeft behandeld gedurende haar verblijf in het politiebureau en later op het cellencomplex te Haarlem. In dit verband stelt zij dat de politie haar diverse malen met geweld in een cel heeft gegoid. Ook stelt zij dat zij, nadat zij een injectie van de arts van de crisisdienst had gekregen, met fysiek geweld is uitgekleeft. Ze werd in een papieren overall naar Haarlem gebracht. In Haarlem werd ze weer uitgekleeft en kreeg een maandverband met papieren slip, die scheurde. Ze moest ook een rare linnen jurk aan. Ze trok die jurk meteen uit en de papieren slip ging verder stuk. Toen werd ze naakt en wijdbeens door de politie over de vloer naar een observatiecel gesleept. Daar werd ze op de grond gegoid en de linnen jurk werd daar doorheen naar binnen gegoid. Daar heeft ze tot en met 2 januari gezeten, zonder eten en drinken.

2. De korpsbeheerder acht ook deze klachtonderdelen niet gegrond. Er is niet gebleken dat er bij de insluiting geweld is gebruikt of dat verzoekster zonder kleren in een cel heeft gezeten. Hij merkte, voor zover hier van belang, op dat verzoekster zowel verbaal als fysiek veel verzet had gepleegd en beledigende taal en beschuldigingen naar de politie had geuit.

3. Uit een proces-verbaal van 29 december 2003 blijkt onder meer het volgende. Naar aanleiding van een melding over geluidsoverlast, gingen twee politieambtenaren naar het huis van verzoekster. Ze waren ermee bekend dat verzoekster onberekenbaar en agressief kon reageren. Verzoekster zei tegen hen dat ze op 31 december 2003 gewapend met in ieder geval een vuurwapen op de politie zou gaan schieten. Ze hoorden verzoekster meerdere malen zeggen dat ze een vuurwapen bezat. Zij zei verder onder meer: "als ik nu naar buiten kom, breek ik van jullie beiden je nek, maar ik doe het niet, 31 december komt het goed, want jullie zijn allemaal nazi's".

4. In overleg met de officier van justitie te Haarlem werd besloten verzoekster op 31 december 2003 aan te houden voor bedreiging van de politie. Een machtiging tot binnentreden is afgegeven door de hulpofficier van justitie. Verzoekster werd om 08:36 uur aangehouden.

5. In mutaties van die dag is onder meer het volgende opgenomen. Toegang tot de woning werd verkregen via de achterdeur die niet was afgesloten. Er deden zich geen bijzonderheden voor tijdens de aanhouding. Na insluiting ging verzoekster uit haar dak en begon te schreeuwen en tegen de deur te slaan en te schoppen. Ze schreeuwde daarbij

dat ze toch wel dood ging en de politie net als nazi's was. Omdat de situatie niet houdbaar was, werd contact gezocht met de behandelend psychiater. In overleg werd contact opgenomen met de crisisdienst, waarbij werd besloten dat een arts langs zou komen voor een kalmeringsspuit.

In één mutatie is als waarschuwing opgenomen dat verzoekster bekertjes urine en dergelijke in haar cel had klaarstaan om degene die binnenkwam te bestoken. In verband hiermee heeft de chef van dienst met een aantal collega's in regenpak de medewerkster van het Riagg bijgestaan bij het toedienen van de injectie. Dit ging prima en verzoekster deed geen gekke dingen.

6. Aan het begin van de avond van 31 december 2003 is besloten om verzoekster naar een observatiecel te Haarlem over te brengen, waar die nacht twee medewerkers zouden zijn, terwijl er maar één in het cellencomplex te Hoofddorp was. In Haarlem werd verzoekster volgens gegevens van het arrestantenregister in een camera-cel geplaatst met een scheurjurk aan. In het logboek staat tevens: "(verzoekster) (schijnt) platgespoten te zijn, maar merken wij hier weinig van..." Verzoekster is overgeplaatst naar een andere cel, omdat zij lawaai maakte. De volgende dag zijn haar aan het begin van de middag haar matras en deken teruggegeven. Volgens de gegevens uit het arrestantenregister is verzoekster zowel in Hoofddorp als in Haarlem op de gebruikelijke tijden voedsel en drinken verschaft, maar weigerde zij dit een aantal keren.

Op 1 januari 2004 heeft zij 's middags contact gehad met een arts en is zij 's avonds door een arts bezocht. Tevens is haar in Haarlem op diverse tijdstippen medicatie verstrekt.

In de middag van 1 januari 2004 is zij verhoord op het politiebureau. Op 2 januari 2004 is zij ontslagen uit de politiecel in Haarlem in verband met de voorgeleiding aan de rechter-commissaris te Schiphol.

7. Politieambtenaar H. verklaarde tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman dat uit veiligheidsoverwegingen was besloten om verzoekster haar kleding te ontnemen. De scheurjurk en de speciaal aan haar uitgereikte deken scheurde ze kapot. In overleg met een arts werd later besloten om verzoekster haar kleding weer terug te geven.

8. Verzoekster is in hoger beroep vrijgesproken van bedreiging bij arrest van 7 september 2005 van het Amsterdamse hof.

Beoordeling

9. Het vereiste van correcte bejegening houdt onder meer in dat bestuursorganen burgers als mens respecteren en hen beleefd behandelen.

10. De verklaringen van verzoekster en de politieambtenaren lopen uiteen, terwijl achteraf moeilijk is vast te stellen wat zich precies heeft afgespeeld. Op zichzelf is het niet

denkbeeldig dat verzoekster onder meer tijdens de overplaatsingen naar een andere cel in een dermate opgewonden toestand was dat de politieambtenaren haar niet rustig konden overbrengen en in een cel konden plaatsen. De Nationale ombudsman acht echter onvoldoende aannemelijk geworden dat politieambtenaren verzoekster op ontoelaatbare wijze met geweld in een cel zouden hebben gesmeten.

Uit het onderzoek is verder naar voren gekomen dat verzoekster weliswaar haar eigen kleren heeft moeten uitdoen, maar dat haar vervolgens een zogenaamde scheurjurk is gegeven, die zij volgens eigen zeggen heeft uitgetrokken en die zij volgens de politie kapot heeft gescheurd. Wat hiervan verder ook zij, op grond van deze gegevens kan niet worden gezegd dat de politie een verwijt treft dat verzoekster kennelijk enige tijd zonder kleding in haar cel heeft moeten vertoeven.

Gelet op de gegevens in het arrestantenregister is verder niet aannemelijk geworden dat aan verzoekster al die tijd geen eten of drinken is verschaft door de politie. Dat verzoekster dit mogelijk diverse malen heeft geweigerd, doet hieraan niet af.

Opgemerkt wordt dat volgens de gegevens verzoekster op 1 januari 2004 is verhoord en dat er diverse keren contact is geweest met een arts, zodat niet kan worden gezegd dat zij (te) lange tijd aan haar lot is overgelaten in de cel, terwijl bovendien via het contact met de arts(en) sprake was van een zekere controle op de hele situatie.

Al met al mist de klacht deels feitelijke grondslag. Voor het overige kan niet worden gezegd dat de politie verzoekster in de gegeven omstandigheden niet correct heeft bejegend. In zoverre acht de Nationale ombudsman de onderzochte gedraging dan ook behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Kennemerland is niet gegrond, behalve ten aanzien van het schelden; ten aanzien van dat klachtonderdeel onthoudt de Nationale ombudsman zich van een oordeel.

Onderzoek

Op 28 augustus 2006 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw L. te N., met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Kennemerland.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Kennemerland (de burgemeester van Haarlem), werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Daarnaast werd betrokken politieambtenaren de gelegenheid geboden om commentaar op de klacht te geven. Een aantal van hen maakte geen gebruik van deze gelegenheid. In verband met zijn verantwoordelijkheid voor justitieel politietoetreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Haarlem over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. Hij maakte van deze gelegenheid geen gebruik. Vervolgens werd verzoekster in de gelegenheid gesteld op de verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De korpsbeheerder deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. De reactie van verzoekster gaf geen aanleiding het verslag te wijzigen. De betrokken ambtenaren gaven binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Verzoekschrift van 25 augustus 2006 met bijlagen.

Standpunt van de korpsbeheerder van 21 december 2006 met bijlagen, waaronder processen-verbaal en geweldsrapportages.

Reacties van diverse betrokken ambtenaren.

Reactie van verzoekster van 5 februari 2007.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

Artikel 8

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en

vrijheden van anderen."

2. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

Artikel 15, vierde lid

"Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt."

3. Politiewet 1993

Artikel 8, eerste lid

"De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik van geweld verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf."

4. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

Artikel 12a, eerste lid onder a en b

"1. Het gebruik van pepperspray is slechts geoorloofd:

- a. om een persoon aan te houden ten aanzien van wie redelijkerwijs mag worden aangenomen dat hij een voor onmiddellijk gebruik gereed zijnd wapen bij zich heeft en dit tegen een persoon zal gebruiken;
- b. om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken;"

Nota van toelichting op het besluit van 22 maart 2002 tot wijziging van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar in verband met de invoering van het gewelddmiddel pepperspray:

"De algemene eisen van proportionaliteit en subsidiariteit brengen met zich mee dat slechts een gewelddmiddel mag worden ingezet indien de ernst van de situatie daarom vraagt en er geen ander, minder ingrijpend middel is om de persoon onder controle te

krijgen. Het gebruik van geweld is slechts als ultimum remedium toegestaan. Indien in een situatie het gebruik van fysiek geweld tot het gewenste resultaat kan leiden, is de inzet van enig geweldsmiddel derhalve niet geoorloofd. Pepperspray veroorzaakt in het algemeen te veel leed door pijn om als alternatief voor aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden aangewend te worden.

(...)

De bepaling dat het gebruik van pepperspray geoorloofd is om een persoon aan te houden die zich aan aanhouding, voorgeleiding of andere rechtmatige vrijheidsbeneming tracht te onttrekken of heeft onttrokken, dient niet dermate ruim te worden geïnterpreteerd dat iedere vorm van passief of actief niet-meewerken aanleiding kan zijn voor aanwending van pepperspray. Tenzij er concrete aanwijzingen zijn dat de situatie escaleert, verlangen de algemene eisen van proportionaliteit en subsidiariteit dat in de eerste plaats aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden worden aangewend, ook om sterke gewelddadige verdachten of gewelddadige verdachten die onder invloed zijn van alcohol aan te houden. De gevolgen van pepperspray zijn als gezegd immers te ingrijpend om op voorhand het middel in plaats van aanhoudings- en zelfverdedigingsvaardigheden in te zetten."

Artikel 22

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.

2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten of omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in: a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt."

5. Rapport 2005/082 van de Nationale ombudsman

In dit rapport heeft de Nationale ombudsman zich als volgt uitgelaten over de vraag of een persoon die in een cel verblijft al dan niet geboeid mag worden:

"(...) De eerste vraag die de Nationale ombudsman in dit geval diende te beantwoorden is of er een wettelijke grondslag is voor het op gebruikelijke wijze (d.w.z. aan de handen) boeien van arrestanten in een politiecel. De Nationale ombudsman heeft hiertoe als eerste onderzocht of artikel 8 van de Politiewet een grondslag biedt voor het gebruik van handboeien in het algemeen. Daaruit bleek echter dat in artikel 8 geen bevoegdheid tot het

omleggen van handboeien wordt gegeven. Wel wordt daarin gesteld dat de politie onder bepaalde omstandigheden bevoegd is om geweld te gebruiken (zie Achtergrond, onder 3.). Bij onwillige personen kan het voorkomen dat het niet mogelijk is om handboeien aan te leggen zonder dat dit gepaard gaat met geweld. Dit betekent echter niet dat het boeien zonder meer gezien kan worden gezien als een vorm van geweldsuitoefening. Ook in de ambtsinstructie voor de politie wordt het gebruik van handboeien ten behoeve van het vervoer van een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, niet gerubriceerd als geweld of geweldsmiddel. De Nationale ombudsman komt dan ook tot de conclusie dat de hier aan de orde zijnde inbreuk op het recht op onaantastbaarheid van het lichaam niet is voorzien in artikel 8 Politiewet. (...) Vervolgens heeft de Nationale ombudsman beoordeeld of de politie de bevoegdheid om personen die in een politiecel verblijven te boeien kan ontleen aan artikel 22 van de Ambtsinstructie (zie Achtergrond, onder 4.). Hoewel artikel 22 betrekking heeft op het aanleggen van boeien bij personen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd, is de toepassing in lid 1 beperkt tot het gebruik van handboeien ten behoeve van vervoer. Van dat laatste was in dit geval geen sprake. De Ambtsinstructie noemt geen andere situaties waarin van handboeien gebruik mag worden gemaakt zodat de Nationale ombudsman concludeert dat artikel 8 Politiewet, noch artikel 22 van de Ambtsinstructie, een (wettelijke) basis biedt voor het gebruik van handboeien bij personen die in een politiecel verblijven. (...) Vervolgens heeft de Nationale ombudsman onderzocht of er, zoals het EVRM voorschrijft, sprake is van een toegankelijke en voorzienbare regeling waarin is uitgewerkt dat en onder welke omstandigheden politieambtenaren een persoon aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen en die in een politiecel verblijft, mogen boeien. Het is de Nationale ombudsman gebleken dat een dergelijke regeling ontbreekt. Dit tekort aan normering werkt willekeurige toepassing in de hand en is niet verenigbaar met de vereisten die in de jurisprudentie inzake artikel 8 EVRM worden gesteld aan de wettelijke basis van inbreuken op het recht op privéleven. De korpsbeheerder heeft desondanks gesteld dat het boeien in dit geval was gerechtvaardigd omdat in de gegeven omstandigheden van de politieambtenaren mocht worden verwacht dat zij maatregelen namen om te voorkomen dat verzoeker zichzelf zou verwonden of (verdere) vernielingen zou plegen. De Nationale ombudsman volgt de korpsbeheerder niet in dit standpunt. De naleving van grondrechten is immers een wezenlijk kenmerk van een rechtsstaat. Een inbreuk hierop dient, zoals hiervóór reeds is opgemerkt, aan een aantal voorwaarden te voldoen. Zo moet een dergelijke inbreuk noodzakelijk zijn, steunen op de wet of zijn vastgelegd in een toegankelijke en voorzienbare regeling en voorzien in passende waarborgen die onder meer willekeur voorkomen. Slechts op die manier kan in elk geval afzonderlijk steeds een deugdelijke afweging plaatsvinden. Het ontberen van een deugdelijke grondslag en normering doet bovendien afbreuk aan de mogelijkheid om achteraf te kunnen controleren of van de bevoegdheid rechtmatig gebruik is gemaakt. Door verzoeker niettemin te boeien, heeft de politie dan ook in strijd gehandeld met het EVRM en moet worden geconcludeerd dat genoemd grondrecht op onaantastbaarheid van het menselijk lichaam op niet gerechtvaardigde wijze is geschonden. De onderzochte gedraging is dan ook niet behoorlijk. (...) De Nationale ombudsman hecht eraan nog het

volgende op te merken. De reactie van de korpsbeheerder duidt erop dat de politie behoefte heeft aan de mogelijkheid om personen die in een politiecel verblijven aan de handen te kunnen boeien en om ingeslotenen nog op verdergaande wijze in bedwang te kunnen houden. Zoals hiervóór reeds is opgemerkt, doet zich hier echter het spanningsveld tussen praktijk en wetgeving voelen, nu ten aanzien van het gebruik van handboeien in een politiecel de vereiste regelgeving, en daarmee de noodzakelijke normering, ontbreekt. Dit klemt temeer nu het aanbrengen van handboeien ten behoeve van het vervoer van personen aan wie rechtens de vrijheid is ontnomen alsmede het aanwenden van vrijheidsbeperkende (mechanische) middelen ten aanzien van gedetineerden, wel strikt is genormeerd. Om die reden acht de Nationale ombudsman het noodzakelijk dat er een nadere bezinning plaatsvindt over de vraag of, en zo ja hoe, het gebruik van dwangmiddelen zoals het aanleggen van handboeien ten aanzien van personen die in een politiecel verblijven in overeenstemming met de Grondwet en internationaalrechtelijke verplichtingen wettelijk kan worden genormeerd. Daarbij dient tevens de vraag aan de orde te komen of er sowieso situaties denkbaar zijn die het aanleggen van een zogenaamd "vogelnestje" - waarbij de bewegingsvrijheid ernstig wordt beperkt - rechtvaardigen. Het gaat hierbij immers om de inzet van een zodanig ingrijpend dwangmiddel dat bezien moet worden of de inzet hiervan niet een al te grove schending van het (grond)recht op onaantastbaarheid van het lichaam oplevert waardoor het gebruik van dit middel ontoelaatbaar is."